

DREPTUL LA NEDISCRIMINARE ASUPRA FEMEILOR – GARANȚII LEGALE – O ABORDARE TEORETICĂ ȘI JURISPRUDENȚIALĂ

Roxana MATEFI

Abstract

*This study aims to analyze the right to non-discrimination, in general, and the right to non-discrimination against women, in particular, by reference to the legal guarantees in this area – framework regulations to ensure the protection of these rights – and also to the case law, especially that of the European Court of Human Rights. We will focus on the concept of **discrimination**, which has multiple meanings, as there is no unified view of the content of this concept in the doctrine; we will make a brief inventory of International, European and national regulations in the field of banning discrimination, and in the end we will analyze the *Jurcic v. Croatia* case, which brings into light an infringement of the right to non-discrimination.*

Keywords: *non-discrimination, equality, dignity, protection, respect.*

Introducere – Conceptul de discriminare. Aspecte generale

Conceptul de discriminare este unul larg, nesusceptibil de o definiție exhaustivă, concept care comportă multiple accepțiuni și abordări, de natură legală, filosofică, sociologică etc. Astfel, „la nivel teoretic nu există un consens”¹ cu privire la conținutul acestei noțiuni, care, de cele mai multe ori este „descrisă prin referire la concepte aflate în legătură cu aceasta precum egalitate, libertate, autonomie și onoare”².

Din punct de vedere etimologic, termenul provine din latinescul „*discriminatio*”, care semnifică a *distinge*, astfel că „la începuturi, utilizarea obișnuită a termenului de

¹ Caglar Gurgey F.I. (2020) Discrimination. In: Sellers M., Kirste S. (eds) Encyclopedia of the Philosophy of Law and Social Philosophy. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-007-6730-0_712-1.

² Khaitan T (2015) A theory of discrimination. OUP, Oxford, p. 6-7, apud Caglar Gurgey F.I. (2020) Discrimination. In: Sellers M., Kirste S. (eds) Encyclopedia of the Philosophy of Law and Social Philosophy. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-007-6730-0_712-1.

discriminare era moral neutră”³. Sugestivă în acest sens este definiția pe care o regăsim în Dicționarul Oxford al limbii engleze, varianta prescurtată, din anul 1978, potrivit căreia, discriminarea reprezintă „capacitatea de a distinge în mod fidel diferențe sau de a face distincții exacte”⁴.

Sigur că, în timp, noțiunea s-a îndepărtat de semnificația sa neutră, dobândind și o accepțiune negativă, aceea de „act moral greșit”⁵.

După cum arată doctrina, dacă în limba engleză, spre exemplu, verbul a discrimina poate fi utilizat atât în sensul său neutru, de distincție, deosebire, cât și într-un sens peiorativ⁶, „în limba germană, în schimb (n.n.) „termenul «*Diskriminierung*» poate fi folosit doar în sensul său peiorativ și la fel este și în limba franceză, rusă sau olandeză”⁷.

În limba română, regăsim ambele sensuri ale discriminării, respectiv „deosebire, distincție făcută între două sau mai multe lucruri”⁸, pe de o parte și „diferențiere restrictivă de drepturi pentru o parte a populației unei țări, pentru o organizație, pentru unele țări față de altele”⁹, pe de altă parte.

Sub aspect legal, există o serie de reglementări, atât la nivel internațional sau european, cât și la nivel intern, care interzic în mod expres discriminarea, urmând a puncta în continuare câteva dintre aceste reglementări, pe care le considerăm relevante în materia supusă prezentei analize.

Reglementarea dreptului la nediscriminare – abordare generală

Declarația Universală a Drepturilor Omului, proclamată în anul 1948 de Adunarea Generală a ONU ca „ideal comun spre care trebuie să tindă toate popoarele și toate națiunile”¹⁰, stabilește încă din primul său articol că „toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi”, în timp ce articolul al doilea recunoaște fiecărui individ dreptul de a se „prevala de toate drepturile și libertățile proclamate în prezenta Declarație fără nici un fel de deosebire ca, de pildă, deosebirea de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, de origine națională sau socială, avere, naștere sau orice alte împrejurări”.

³ Caglar Gurgey F.I. (2020), *op. cit.*

⁴ Shorter Oxford English Dictionary, Oxford University Press, 1978, p. 564, Apud Caglar Gurgey F.I. (2020), *op. cit.*

⁵ Wasserman D (1998) Discrimination, concept of. In: Chadwick R (ed) *Encyclopaedia of applied ethics*. Academic press, San Diego, pp 805-814.

⁶ „În general, termenul are un înțeles peiorativ atunci când este utilizat într-un context social, în care nu implică o distincție de ordin abstract, ci o acțiune socială” - Vierdag E.W. (1973) *Discrimination*. In: *The Concept of Discrimination in International Law*, p. 48-82, Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-010-2430-3_4.

⁷ Vierdag E.W. (1973) *Discrimination*, *op. cit.*

⁸ Vasile Breban, *Dicționar general al limbii române*, Ed. Enciclopedică, București, 1992, p. 290.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Preambulul Declarației Universale a Drepturilor Omului.

Declarația reglementează în mod expres dreptul tuturor persoanelor „la o protecție egală împotriva oricărei discriminări care ar viola prezenta Declarație și împotriva oricărei provocări la o asemenea discriminare”¹¹.

Convenția Europeană a Drepturilor Omului, elaborată de Consiliul Europei și intrată în vigoare în anul 1953, include în categoria drepturilor și libertăților recunoscute tuturor persoanelor aflate sub jurisdicția părților contractante, și nediscriminare. Astfel, articolul 14, intitulat *Interzicerea discriminării*, prevede în mod expres că „exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta Convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație”.

Convenția internațională cu privire la drepturile civile și politice, adoptată în anul 1966 de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite, conține de asemenea reglementări în privința recunoașterii dreptului la nediscriminare, recunoscând tuturor persoanelor „fără discriminare, dreptul la o ocrotire egală din partea legii. În aceasta privință legea trebuie să interzică orice discriminare și să garanteze tuturor persoanelor o ocrotire egală și eficace contra oricărei discriminări, în special de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau întemeiată pe orice alta împrejurare”¹².

La nivel național, se impune a menționa dispozițiile art. 16 alin. (1) din Constituția României, potrivit cărora „cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări”, precum și pe cele ale *Ordonanței nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare*, republicată. Potrivit definiției pe care ne-o oferă Ordonanța anterior menționată, discriminarea constituie, în accepțiunea legiuitorului român „orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice”¹³.

Reglementări în materia dreptului la nediscriminare împotriva femeilor

Cât privește discriminarea în privința femeilor, se impune a sublinia faptul că „majoritatea tratatelor privind drepturile omului adoptate după anul 1990 includ în

¹¹ Art. 7 din Declarația Universală a Drepturilor Omului.

¹² Art. 26 din Convenția internațională cu privire la drepturile civile și politice.

¹³ Art. 2 alin. (1) din Ordonanța nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare.

mod explicit referiri la nediscriminarea împotriva femeilor și fetelor”¹⁴, în contextul în care act tip de discriminare „îmbracă multiple forme și multe femei experimentează discriminarea pe baza a mai mult de un factor de identitate personală”¹⁵.

Un rol esențial în interzicerea discriminării în ceea ce le privește pe femei l-a avut adoptarea *Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei*¹⁶, care în primul său articol definește sintagma de discriminare față de femei, ca reprezentând „orice diferențiere, excludere sau restricție bazată pe sex, care are drept efect sau scop să compromită ori să anihileze recunoașterea, beneficiul și exercitarea de către femei, indiferent de starea lor matrimonială, pe baza egalității dintre bărbat și femeie, a drepturilor omului și libertăților fundamentale, în domeniile politic, economic, social, cultural și civil sau în orice alt domeniu”.

Printre obligațiile asumate de statele părți la Convenție se numără abținerea „de la orice act sau practică discriminatorie față de femeie”, precum și asigurarea că „autoritățile și instituțiile publice se conformează acestei obligații”, în timp ce art. 11, pct. 2 din Convenție enumeră o serie de obligații ce le incumbă statelor părți în scopul de „a preveni discriminarea față de femei bazată pe căsătorie sau maternitate și pentru a le garanta în mod efectiv dreptul la muncă”. Asupra acestor obligații ne vom opri în cadrul analizei cauzei *Jurčić c. Croația*, în cadrul secțiunii subsecvente.

În ceea ce privește legislația națională în materie, vom aminti *Legea nr. 202 din 19 aprilie 2002 privind egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați*, republicată, care, în acord cu dispozițiile art. 1 alin. (1), „reglementează măsurile pentru promovarea egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați, în vederea eliminării tuturor formelor de discriminare bazate pe criteriul de sex, în toate sferile vieții publice din România”.

Interzicerea discriminării împotriva femeilor din perspectiva cauzei JURČIĆ c. CROAȚIA

În cauza *Jurčić c. Croația*, care face obiectul analizei de față, reclamanta a invocat în fața Curții de la Strasbourg încălcarea art. 14 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care interzice în mod expres discriminarea, arătând faptul că

¹⁴ Freeman M.A. (2019) The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women. In: Reilly N. (eds) International Human Rights of Women. International Human Rights, p. 1-21, Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-10-4550-9_7-1.

¹⁵ *Idem.*

¹⁶ Adoptată și deschisă spre semnare de Adunarea Generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția nr. 34/180 din 18 decembrie 1979. Intrată în vigoare la 3 septembrie 1981.

„a fost discriminată pe bază de sex și pe considerente privind procedura medicală pe care a urmat-o pentru a rămâne însărcinată”¹⁷.

Potrivit situației de fapt, astfel cum a fost reținută de CEDO, „reclamanta a încheiat un contract de muncă la 10 zile după ce a urmat procedura de fertilizare în vitro. Ulterior, când aceasta a intrat în concediu medical urmare a complicațiilor generate de sarcină, autoritatea administrativă competentă a reexaminat asigurarea medicală a acesteia și i-a respins cererea de asigurare ca persoană angajată, concluzionând că angajarea acesteia a avut o natură fictivă”.

În motivare cererii sale, reclamanta arată faptul că „la momentul angajării, acesta nu avea cum să știe dacă fertilizarea în vitro a reușit sau nu”¹⁸, iar „faptul că autoritățile au considerat retroactiv că era incapabilă de muncă la acel moment, este discriminatoriu întrucât nu ar fi ajuns niciodată la o astfel de concluzie în privința unei femei care nu a urmat procedura fertilizării în vitro și a rămas însărcinată”¹⁹.

Analizând pretinsa încălcare a dreptului la nediscriminare invocată de reclamantă, Curtea de la Strasbourg constată că „autoritățile au ajuns la o concluzie în cazul reclamantei fără a analiza dacă într-adevăr și-a asumat obligațiile și a început exercitarea sarcinilor sale de serviciu în beneficiul angajatorului său”²⁰. Curtea reține în mod pertinent faptul că, „dacă autoritățile ar fi avut orice dovadă de fraudă sau incapacitate în privința raporturilor de muncă ale reclamantei, nimic nu le-ar fi oprit să desfășoare procedurile necesare în acest sens”, constatând faptul că acestea „nu au încercat niciodată să stabilească dacă fertilizarea în vitro pe care aceasta a urmat-o a necesitat absența sa de la muncă din stării sale de sănătate”²¹. Mai mult decât atât, „nu există nicio dovadă potrivit căreia femeile care au urmat fertilizare în vitro ar fi în general incapabile să muncească pe durata tratamentului de fertilizare sau a sarcinii (...) stereotipiile de gen de acest fel fiind un obstacol serios în asigurarea în mod real a egalității sexelor, care reprezintă unul dintre obiectivele majore ale statelor membre ale Consiliului Europei”²².

Concluzii

Una dintre valorile fundamentale ale individului este demnitatea acestuia, la baza căreia stau, în principal, „libertatea individuală, nediscriminarea și egali-

¹⁷ <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-207633%22%5D%7D>.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*.

tatea”²³. Orice act discriminatoriu este astfel de natură să știrbească însăși demnitatea ființei umane.

În ciuda multiplilor pași care s-au făcut îndeobște la nivel internațional, european sau național în scopul eliminării discriminării, sub toate formele sale, realitatea ne demonstrează că fenomenul discriminării este încă prezent.

Studiu de față aduce în lumină, prin raportare la jurisprudență, acea formă de discriminare bazată pe „abilitatea biologică a femeilor (n.n.) de a da naștere”²⁴, discriminare care nu poate să-și găsească o justificare rezonabilă și asupra căreia trebuie să ne aplecăm cu atenție și preocupare.

Astfel cum reține Curtea de la Strasbourg, „refuzul de a angaja sau de a recunoaște un beneficiu obținut prin angajare unei femei însărcinate, constituie discriminare pe bază de sex, care nu poate fi justificată de interesele financiare ale Statului”²⁵.

Bibliografie

- Declarația Universală a Drepturilor Omului;
- Convenția Europeană a Drepturilor Omului;
- Convenția internațională cu privire la drepturile civile și politice;
- Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei;
- Constituția României;
- Legea nr. 202 din 19 aprilie 2002 privind egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați;
- Ordonanța nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare;
- Arnold R. (2017) Human Dignity and Minority Protection. Some Reflections on a Theory of Minority Rights, In: Elósegui M., Hermida C. (eds) Racial Justice, Policies and Courts' Legal Reasoning in Europe, Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice, vol 60. Springer, Cham.;
- Vasile Breban, Dicționar general al limbii române, Ed. Enciclopedică, București, 1992;

²³ Arnold R. (2017) Human Dignity and Minority Protection. Some Reflections on a Theory of Minority Rights, p. 3-14 In: Elósegui M., Hermida C. (eds) Racial Justice, Policies and Courts' Legal Reasoning in Europe, Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice, vol 60. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-53580-7_1.

²⁴ McGlynn, C. Pregnancy dismissals and the Webb litigation. Feminist Legal Stud 4, 229-242 (1996). <https://doi.org/10.1007/BF02167612>.

²⁵ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-207633%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-207633%22]}).

-
- Caglar Gurgey F.I. (2020) Discrimination. In: Sellers M., Kirste S. (eds) *Encyclopedia of the Philosophy of Law and Social Philosophy*. Springer, Dordrecht;
 - Freeman M.A. (2019) The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women. In: Reilly N. (eds) *International Human Rights of Women*. International Human Rights, Springer, Singapore;
 - Khaitan T (2015) *A theory of discrimination*. OUP, Oxford;
 - McGlynn, C. Pregnancy dismissals and the Webb litigation. *Feminist Legal Stud* 4, 229-242 (1996);
 - Vierdag E.W. (1973) Discrimination. In: *The Concept of Discrimination in International Law*, p. 48-82, Springer, Dordrecht;
 - Wasserman D (1998) Discrimination, concept of. In: Chadwick R (ed) *Encyclopaedia of applied ethics*. Academic press, San Diego;
 - *Shorter Oxford English Dictionary*, Oxford University Press, 1978;
 - <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-207633%22%7D>.